

Kapya môn̄ atu ba Pol hato hadên̄ Timoti

Abô môn̄

Pol hato kapya êntêk hadên̄ Timoti. Timoti ma anyô Listla te (Ap 16:1). Lambô ma anyô Glik te ma talêbô ma avi Israe. Pol lo Silas bôk i enaŋ Wapômbên̄ anên̄ Abô Mavi even̄ ma ewa Timoti haviŋ (Ap 16:1-4). Vêm ma Pol hi hamô Epesus hatôm sondabên̄ lô ba hanaŋ Wapômbên̄ anên̄ Abô Mavi ma Timoti hamô ba hadum ku êŋ haviŋ (Ap 19:1-22). Haveŋ yam ma Pol hatak Timoti ek eyabiŋ avômalô êvhaviŋ anên̄ Epesus ma hi plovins Masedonia. Ma Pol hayê nena tem êmô loŋ êŋ sawa daim ba intu hato kapya êntêk ek nêm Timoti sa. Hato hathak loŋôndê eyabiŋ nê êvhaviŋ lôk kobom nênem yeŋ êndên̄ Wapômbên̄ lôk eyabiŋ i esak kêdôn̄waga abôyaŋ.

Hato hadên̄ 64 AD la.

---

1 ¹Ya Pol, Yisu Kilisi anên̄ aposel yahato kapya êntêk. Wapômbên̄ anyô hêv alalô bulubiŋ lôk Yisu Kilisi ôpatu ba alalô aêv maleŋiŋ, thai enaŋ abô ba yahabitak Yisu Kilisi anên̄ aposel.

²“Hadên̄ o Timoti yenaŋ okna anôn̄ atu ba hôêvhaviŋ.

Kamik Wapômbên̄ lôk Yisu Kilisi alalôaniŋ Anyô Bêŋ iniŋ wapôm lôk kapôlôn̄iŋ ma labali êmô imbiŋ o.

Nan̄gik abôyaŋ pesa

³Sêbôk atu ba yaha plovins Masedonia ma yahasoŋ o lokwaŋ nena ômô Epesus ek onaŋ êndên̄ nê takatu ba êdôn̄ avômalô hathak êvhaviŋ anên̄ ôdôn̄ yaŋ nena netak iniŋ ku êŋ. ⁴^bMa miŋ thêlô nimbi kukuthiŋ abôyaŋ bô lôk nekatuŋ limi bôbô takatu ba êthôn̄ paliŋ ami. Nôm takêŋ hadum ba avômalô leŋiŋhabui ma miŋ hêv thêlô sa ek nênemimbiŋ Wapômbên̄

---

^a **1:2** Ap 16:1-3; Tit 1:4   ^b **1:4** 1Ti 4:7; Tit 1:14

anêḡ auk ami. ⁵Yahanaḡ abô takêḡ ek alalôaniḡ kapôlôḡniḡ êḡḡêḡ mabuḡ lôk nasôḡ ba naya lôk nanêmimbiḡ avanôḡ ek leḡḡimbiḡ avômalô vi. ⁶Avômalô doho lêk etak auk takêḡ ba idum mayaliv hatôm abô anêḡ ôdôḡ mi. ⁷Thêlô miḡ eyala abô takatu ba enaḡ hathak ami ba leḡḡihaviḡ nimbitak êtôm anyô êv auk hathak abô balabuḡ ba idum hatôm thêlôda ḡê lôkauk.

⁸Ma doḡtom alalô ayala nena anyôla miḡ halela abô balabuḡ ami, êḡ ma nôḡ mavi anôḡ. ⁹Ma bôk ayala yôv nena balabuḡ ma miḡ eto ek ḡê thêthôḡ ami. Mi. Eto ek ḡê takatu ba miḡ esopa Wapômbêḡ anêḡ abô ami lôk ḡê leḡôndôḡ kôtôḡ lôk ḡê miḡ êvhaviḡ ami lôk ḡê kambom lomaloma lôk ḡê miḡ mathêḡ ami lôk ḡê ibuliḡ Wapômbêḡ lôk ḡê ik lami lo taluvi vônô lôk ḡê ik anyô vônô. ¹⁰Ma eto ek ḡê idum sek haviḡ anyô yaḡ yanavi lôk anyô da idum i ma avi da idum i, lôk ḡê ewa anyô vi vani hatôm iniḡ ḡê ku lôk ḡê enaḡ abôyaḡ êḡô loḡ idum abô. Eto balabuḡ êḡ ek kambom takêḡ lôk nôḡ lada takatu ba miḡ esopa auk thêthôḡ ami. ¹¹Auk thêthôḡ êḡ ma abô mavi atu ba hik Wapômbêḡ atu ba ida hamô mavi anêḡ lôkmaḡḡiḡ thô ma bôk hêv hadêḡ ya ek yayabiḡ.

Pol hêv lamavi hadêḡ Wapômbêḡ

¹²^dYisu Kilisi hêv lôklokwaḡ hadêḡ ya ba hayala yenaḡ ku mavi. Ba intu hêv ya ek yandum anêḡ ku. Aêḡ ba intu yahêv yaleḡmavi hadêḡ Yisu Kilisi alalôaniḡ Anyô Bêḡ. ¹³^eSêbôk atu ba miḡ yahêvhaviḡ ami ba yahasoḡ nena yahadum mavi ba yahanaḡ abôma hathak Wapômbêḡ lôk yahêv vovaḡ hadêḡ anêḡ avômalô ma ya anyô yaleḡḡaḡa. Ma doḡtom Wapômbêḡ hêv kapô ek ya. ¹⁴Anyô Bêḡ ma anyô wapôm ba haḡgasô êvhaviḡ lôk leḡḡimavi atu ba yahapôm hêk Yisu Kilisi aleba anêḡ daḡ mi.

¹⁵^fÊntêk ma abô avanôḡ biḡ ba avômalô sapêḡ nêḡnêḡmimbiḡ. Yisu Kilisi halôk pik ba halêḡ ek nêḡ avômalô kambom bulubiḡ. Ma yada ma anyô ôvathek anôḡ. ¹⁶Ba intu Wapômbêḡ hêv kapô ek ya anyô ôvathek kambom êḡ ek yani injik Yisu Kilisi anêḡ maliḡyaô atu ba anêḡ daḡ mi thô ek avômalô nêḡê ba nêḡnêḡmimbiḡ ma neḡa lôkmala atu ba nêḡmô wak nômbêḡ intu sapêḡ. ¹⁷Wapômbêḡ ma kiḡ hatôm wak nômbêḡ intu sapêḡ ba ida hamô lôkmala. Ma avômalô miḡ hatôm nêḡê ami. Yanida ma Wapômbêḡ. Aêḡ ba nanêm athêḡ lôkmaḡḡiḡ êḡndêḡ Wapômbêḡ wak nômbêḡ intu sapêḡ. Avanôḡ.

Timoti injik vovak lôklokwaḡ esak kobom kambom

¹⁸Timoti yenaḡ okna, sêbôk ma plopet enaḡ abô hathak o. Yahavatho thêlôniḡ abô loḡ hathak ku takatu ba bôk yahêv hadêḡ o yôv. Lemimbi

^c 1:8 Lom 7:12,16   ^d 1:12 Ap 9:15; 1Ko 15:9-10; Gal 1:15-16   ^e 1:13 Ap 8:3; 9:1-5

^f 1:15 Luk 19:10

abô takêj ek nuŋgwik vovak mavi atu. ¹⁹Ombaloŋ hôtevhaij loŋ lôk ôsô o ba oya. Doho bôk êpôlik hathak auk êj ba iniŋ êvhaij hatôm yeŋ hamô ôthôm lôk lovak bêj ba hamô yeŋ vose. ²⁰gHimeneus lo Aleksanda bôk idum aêj ba yahêv i hadêj Sadaŋ ek thai neja auk ek miŋ thai nenaŋ abôma esak Wapômbêj ami.

Natej mek ek nê m avômalô vi sa

2 ¹Aêj ba nodanô! Môlô notej mek bêj anôj ba nonaŋ môlônim lemimhaij bêj lôk nônê m lemimmavi esak avômalô sapêj. Ma nonaŋ injik Wapômbêj liŋ ek nê m avômalô takatu ba leŋjmalaiŋ sa. Ma notej mek ek ²kiŋ lôk nê bêjbêj takatu imbiŋ ek alalô namô labali mavi lôk namô maliŋyaô ek alalô nasopa Wapômbêj ba namô yani vibij. ³Mek takêntêk ma mavi ba tem indum alalôaniŋ Wapômbêj anyô hêv alalô bulubiŋ lamavi. ⁴Yani lahaij avômalô lôkthô neyala abô avanôj ek nê m thêlô bulubiŋ aêntêk nena ⁵Wapômbêj ma doŋtom. Ma Yisu Kilisi iyom intu anyô yôhok ek embak avômalô loŋ imbiŋ Wapômbêj. ⁶hMa Wapômbêj bôk hatak anêj waklavôj te yôv ba intu hêv Yisu Kilisi êj ek nê m avômalô vuli lôk injik thô nena Wapômbêj lahaij nê m avômalô sapêj bulubiŋ. ⁷iYisu habi baŋ hayô hêk ya ek yandum ku aposel ek yanaŋ abô mavi êntêk bêj. Ya anyô yahêv auk hathak êvhaij anôj hadêj nê daluk. Yahananŋ avanôj biŋ. Ma miŋ yahananŋ abôyanŋ ami. ⁸Ba yaleŋhaij anyô sapêj netak leŋjŋaŋa lôk abô êkôki lôk nimbatak mathej ma nê nê m baheŋj liŋ ba netej mek.

Avi iniŋ kobom nindum

⁹jMa yaleŋhaij avi nijik kwêv mavi lôk nipuk sôp mavi lôk nepesaŋ i mavi êtôm atu ba miŋ êbôi ami. Ma miŋ nibutiŋ leŋjŋkadok detaim lôk nebanu kôm kôm gol lôk kôm kôm kêkêlô esak leŋvinkupik ma nijik kwêv lo sôp lôkmaŋgiŋ ami. ¹⁰kThêlô leŋjnimbi auk ek nindum mavi lomaloma. Êj ma iniŋ kwêv lo sôp. Avi takatu ba elanô Wapômbêj anêj abô ba esopa ethak idum aêj.

¹¹Môlô othak doŋtom ek nônê m yeŋ, êj ma avi nê mô anyô vibij iyom ba nê mô bônôj ek neja auk. ¹²⁻¹³lWapômbêj hapesaŋ Adam hamôj ma Ewa haveŋ yam. Ba intu miŋ yahatak avi ek nê nê m auk mena nê môj ek anyô ami. Thêlô nê mô bônôj iyom. ¹⁴mMa Sadaŋ miŋ hasau Adam ami. Yani hasau Ewa ba habitak avi lêndôj kôtôj. ¹⁵Ma doŋtom avi te tem embathu amena ba avi takatu ba êvhaij ba ê mô mathej ma leŋjhaij lôk eyabiŋ i mavi ma tem neja bulubiŋ.

g 1:20 1Ko 5:5; 2Ti 4:14-15 h 2:6 Gal 1:4 i 2:7 Ap 9:15; Gal 2:7-8; 2Ti 1:11

j 2:9 1Pi 3:3-5 k 2:10 1Ti 5:10 l 2:12-13 1Ko 14:34; Stt 2:7,21-22; 1Ko 11:8-9

m 2:14 Stt 3:1-6; 2Ko 11:3

Avaka iniŋ abô

3 ¹Êntêk ma abô avanôŋ. Anyôla anêŋ auk nena imbitak avaka, êŋ ma mavi. ²Ma avômalô nêgê ôpêŋ nena anyô thêthôŋ vêmam ka nendam ek imbitak anyô bêŋ. Ma êmô tiŋiŋ imbiŋ yanavi. Yani anyô auk mavi lôk hapuki loŋ ma hamô batôŋ oyaŋ lôk hawa avômalô thô ma hadôŋ avômalô mavi. ³Yani miŋ inum waiŋ ba endo molo lôk lamaniŋ ba injik vovak ami. Yani êmô yôhók ma miŋ laimbiŋ valuseleŋ ami. ⁴Yani eyabiŋ yanavi lôk nali mavi ma êndôŋ nali ek nesopa anêŋ abô ba nêmoŋ yani vibiy. ⁵Anyô miŋ hayabiŋ yanavi lo nali mavi ami ma miŋ hatôm eyabiŋ Wapômbêŋ anêŋ avômalô ôdôŋ takatu ba êvhaviŋ mavi ami. ⁶⁻⁷Anyô kambom te hiki liliŋ ba habitak mavi ma miŋ enja athêŋ bêŋ ba indum ku te ketheŋ ami endeba nê daluk nêgê imbiŋ nena yani anyô mavi am. Yakô tem yani êmbôï ba enja mama ba êndók Sadaŋ anêŋ lek ba nêm yak imbiŋ Sadaŋ êndêŋ waklavôŋ indum abô.

Ŋê êv avômalô sa iniŋ abô

⁸Ma nê takatu ba idum ku ba êv avômalô êvhaviŋ sa ma nêmoŋ thêthôŋ êtôm avaka. Thêlô nenaŋ abô avanôŋ iyom. Ma miŋ ninum waiŋ bêŋ anôŋ lôk netaŋtaŋi esak avômalô vi iniŋ valuseleŋ ami. ⁹Thêlô nêsôï ba neya ma nênemimbiŋ nômkama nômbêŋ atu ba Wapômbêŋ hik thô ma nebalonŋ loŋ lôklokwaŋ. ¹⁰Nutitiŋ iniŋ ku nena thêthôŋ vêmam ka nônem ku nênem avômalô sa êndêŋ i.

¹¹Ma vêŋi ma thêthôŋ êtôm thêlôda. Ma miŋ nenaŋ abô kambom esak avômalô vi ami. Ma nipuki loŋ esak auk mayaliv. Ma miŋ nenaŋ abôyaŋ lôk neja vani ami.

¹²Ma nêmoŋ tiŋiŋ imbiŋ vêŋi ba neyabiŋ vêŋi lôk nali ma iniŋ nômkama sapêŋ mavi. ¹³Ma idum ku mavi ma avômalô tem nebam i ma miŋ hatôm nêkô ek nenaŋ iniŋ abô bêŋ esak iniŋ hêvhaviŋ Yisu Kilisi ami.

Wapômbêŋ hik anêŋ thêthôŋ thô

¹⁴⁻¹⁵Yaleŋhaviŋ yaŋgê o ketheŋ oyaŋ. Ma doŋtom yahakô ek nômla embalonŋ ya loŋ. Ba intu yahato abô êntêk ek oyala Wapômbêŋ anêŋ auk esak yani anêŋ avômalô iniŋ kobom. Yani ma Wapômbêŋ lôkmala. Wapômbêŋ anêŋ thalaleŋ ma avômalô takatu ba êvhaviŋ. Avômalô takêŋ ma hatôm unyak landiŋ lôk bum vumak takatu ba havalonŋ Wapômbêŋ anêŋ abô avanôŋ loŋ. ¹⁶Avanôŋ! Êntêk êŋ ma nômbêŋ. Wapômbêŋ hik anêŋ thêthôŋ thô aêntêk.

Yani hawa liŋkupik pik ba halêm pik,

° 3:1 Ap 20:28 ° 3:2-6 Tit 1:6-9 P 3:6-7 2Ko 8:21 ° 3:11 Tit 2:3 ° 3:16 Mak 16:19; Jon 1:14; Kol 1:23

ma Lovak Matherŋ hik yani thô,
 ba aŋela êyê yani,
 ma anyô enaŋ yani bêŋ hadêŋ ŋê pik lôkthô,
 ba ŋê pik elañô ba êvhaviŋ yani,
 ma Wapômbêŋ hawa yani ba hi hadô hamô anêŋ loŋ lôkmaŋgiŋ
 anôŋ.

Kêdôŋwaga abôyaŋ

4 ¹Lovak Matherŋ hanaŋ avanôŋ biŋ nena habobo pik lo leŋ anêŋ
 daŋ ma avômalô doho tem nêmbôliŋ dômiŋ esak iniŋ êvhaviŋ
 Wapômbêŋ ba nesopa ŋgôk takatu ba evenŋ ek esau avômalô lôk elañô
 auk takatu ba halêm anêŋ ŋgôk. ²Ma avômalô takatu ba ethak esopa
 ŋgôk iniŋ abô lôk êv auk hadêŋ avômalô ba enaŋ abô mavi aleba
 avômalô esonŋ nena thêlô ma avômalô thêthôŋ. Ma doŋtom thêlô ma
 ŋê abôyaŋ. Thêlô êthôï ba eya ma doŋtom idum kambom thêthô aleba
 iniŋ auk mavi bôk habitak hatôm atum la. Thêlô hatôm bok mathañô ba
 miŋ leŋiŋmalaiŋ ami. ³Thêlô itip ek avômalô miŋ neja i lôk nejaŋ nôm
 lomaloma ami. Ma doŋtom Wapômbêŋ hapesaŋ nôm takêŋ ek avômalô
 takatu ba êvhaviŋ lôk eyala abô avanôŋ ma neja ek nênem leŋiŋmavi
 êndêŋ Wapômbêŋ. ⁴⁻⁵Howa Wapômbêŋ anêŋ nôm takêŋ ba hotêŋ mek
 lôk lemmavi êŋ ma nôm takêŋ tem imbitak mavi. Anêm lemmavi lôk
 Wapômbêŋ anêŋ abô hadum nôm êŋ habitak mavi. Aêŋ ba nômkama
 sapêŋ atu ba Wapômbêŋ hapesaŋ ma mavi. Ba intu miŋ utip ek nômlate
 ami.

Yisu anêŋ anyô ku mavi

⁶Onaŋ abô takêŋ katô êndêŋ Wapômbêŋ anêŋ avômalô. Ma noŋgwaŋ
 Wapômbêŋ anêŋ abô avanôŋ lôk osopa anêŋ auk mavi takatu ba bôk
 holaŋô yôv. Êŋ ma avômalô tem nêgê nena o ma Yisu Kilisi anêŋ
 anyô ku mavi. ⁷⁻⁸‘Miŋ onja kukuthiŋ abôyaŋ ba onaŋ lôk miŋ ondaŋô
 avôdôŋnena iniŋ auk thôŋôthôŋ ami. Ôpatu ba hadum ku lomaloma ek
 nêm lôklokwaŋ êndêŋ liŋkupik tem êmô mavi dokte. Ma doŋtom ôpatu
 ba hadum ku hasopa Wapômbêŋ, yani tem êmô mavi anôŋ. Wapômbêŋ
 habituŋ abô ek nêm avômalô sa êmô pik êntêk. Ba ema ma tem nêm i sa
 aêŋ iyom. Aêŋ ba nundum Wapômbêŋ anêŋ ku ek nosopa yani.

⁹Êntêk ma abô lôklokwaŋ anôŋ ba avômalô sapêŋ nênemimbiŋ.
¹⁰‘Alalô lêk aêv maleŋiŋ hadêŋ Wapômbêŋ. Yani ma Wapômbêŋ atu ba
 hamô lôkmala ba hêv avômalô sapêŋ bulubiŋ. Ba intu yêlô adum ku lôk
 vovanik ek nanêm avômalô sapêŋ sa ek ôpatu ba hêvhaviŋ ma tem enja
 bulubiŋ êŋ.

^s 4:3 Stt 9:3; Lom 14:6; 1Ko 10:30-31   ^t 4:7-8 1Ti 1:4   ^u 4:10 1Ti 2:3-4

¹¹Timoti yahanaj hadêj o nena ôndôj avômalô esak nô m takêntêk lôk osoj i lokwanj ek nesopa. ¹²Vo ma anyô muk. Ba onaj abô mavi iyom lôk undum thêthôj ma lemimbij avômalô lôk ônêmimbij Wapômbêj ma ômô mabuj ek avômalô nêgê o ba nesopa vemgwam. Êj ma avômalô mij hatôm nêpôlik esak o ami. ¹³Osam Wapômbêj anêj abô êndêj avômalô wak nômbêj intu sapêj lôk onaj anêj abô bêj lôk nê m auk êndêj thêlô endeba êtôm wakma atu ba yahayô. ¹⁴Wplopêt enaj abô hathak wapôm takatu ba Wapômbêj hêv ma avaka etak baherij hayô hêk o ma mij ômbi wapôm êj thô ami.

¹⁵Osopa abô êntêk katô oyaj ba nê m anê m auk lôkthô ek undum ku êntêk ek avômalô lôkthô nêgê nena anê m hôêvhavij halumbak. ¹⁶Oyabij nô m takatu ba hudum lôk auk takatu ba hôêv hadêj avômalô katô. Ma osopa Wapômbêj lôk onaj anêj abô wak nômbêj intu sapêj. Êj ma tem odanê m o bulubij lôk avômalô takatu ba elanj anê m abô.

Noyabij jê êvhavij mavi

5 ¹Onaj abô yaô êndêj anyô bêj atu ba hadum kambom inaj honaj hadêj lemambô. Ma mij osaj yani ami. Undum mavi êndêj jê muk inaj hudum hadêj mamujanj molok. ²Ma avi bêjbêj ma undum aêj iyom êtôm hudum hadêj lemtambô. Ma onja auk mabuj esak avi muk inaj hudum hadêj livômi.

Opalê eyabij avi tôp

³Avi tôp takatu ba inij avômalô mi ma oyabij thêlô mavi. ⁴Ma dojtom avi tôp te anêj nali lôk limi êmô, êj ma inij ku môj anôj ma nindum thêthôj ek neyabij yani êtôm lami lôk limi bôk idum hadêj i ek nêwê mavi taksêbôk viyaij. Êj ma tem indum Wapômbêj lamavi. Ba intu nundum aêj ma mij nonaj esak abô iyom ami. ⁵Avi tôp takatu ba inij thalalej mi ethak êv malenij hadêj Wapômbêj bôlôvôj ba wak ma enaj hik yani lij ek nê m thêlô sa. ⁶Ma avi tôp takatu ba êbôlê m nô m pik mavimavi lôk idum sek mayaliv, êj ma inij lejvinkupik ma lôkmala ma dojtom inij dahô bôk hama yôv. ⁷Ma ôndôj avômalô esak auk takêj ek anyô te mij hatôm enaj nena thêlô ma avômalô kambom ami. ⁸Ôpatu ba mij hayabij anêj ôdôj katô ami êj ma anyô kambom. Ma ôpatu ba mij hayabij anêj thalalej katô ami, êj ma hatôm havôlij dô m ek anêj hêvhavij. Yani ma kambom anôj ek jê daluk.

⁹⁻¹⁰Avi tôp takatu ba inij sondabêj bôk hatôm 60 ba havôhi ma sêbôk ma êk havij vêj iyom ba eyabij inij avômena lôk ewa avômalô loj buyaj thô ba ithik avômalô mathej vejij lôk êv avômalô ewa malaij sa lôk idum ku mavi lomaloma wak nômbêj intu sapêj, êj ma oto inij athêj êndôk kapyia.

▼ 4:12 Tit 2:15   ✱ 4:14 2Ti 1:6

¹¹Ma miñ oto avi tōp muk iniñ athên êndōk kapya êntêk ami. Thêlōniñ thethañak tem imbitak bêt ba leñjimbiniñ neja anyō ¹²ma tem nêmbōlinj dômiñ êndên Kilisi ba nepole abō takatu ba bōk ekak yōv. Êñ ma tem nindum abō. ¹³*Ba avi tōp muk takên ida ethak êmō oyañ ba elom even lomalak. Nôm êñ ma kambom. Lōk enañ abō kambom hathak avōmalō lōk êv veñjibōlêk yakyak hathak avōmalō lōk enañ avōmalō iniñ abō loñ kapō bêt. Êñ ma kambom anōñ. ¹⁴⁻¹⁵Doho bōk êvōlinj dômiñ hadên Yisu ba esopa Sadañ. Aên ba yahanañ hadên avi tōp muk ek neja anyō ba nembathu avōmena ba neyabiñ unyak ek ñê takatu ba êpōlik hathak alalō tem miñ nenañ abō kambom esak alalō ami ma mi.

¹⁶Aên ba ôdōñ la iniñ avi tōp te hamō, ma iniñ avi nêñem yani sa ek miñ nêñem malaiñ êndên avōmalō êvhaviñ vi ami. Ma avi tōp takatu ba iniñ avōmalō mi ma avōmalō êvhaviñ nêñem i sa.

Ñê bêt bêt iniñ abō

¹⁷⁻¹⁸*Wapōmbêt anên abō hanañ nena,

“Bokmañkao atu ba hêv mōlō sa ma miñ numiñ yani loñ siñ ek enjañ nôm ami.” *Lo 25:4*

Ma abō yañ haviñ nena, “Anyō ku enja anên vuli.” Ba intu nônem vuli mavi êndên avaka takatu ba eyabiñ avōmalō êvhaviñ mavi. Ma avaka takatu ba enañ Wapōmbêt anên abō lōk êv auk mavi, ma nônem iniñ vuli êmōñ.

¹⁹⁻²¹*Timoti, Wapōmbêt lo Yisu Kilisi lōk añela mathên lêk êyê o. Aên ba yahanañ abō lōklokwañ hadên o nena anyō te iyom hanañ avaka te anên kambom ma miñ ondañō ami. Ju mena lô la enañ ma ondañō nena abō êñ avanōñ mena abōyañ. Ma onañ ôpên anên kambom bêt êndên avōmalō ek lōkthō atu ba elañō ma nêkō. Undum aên êndên avaka takatu ba idum kambom. Ma anêm anyō mōlō te hatôm anyō bêt ba hadum kambom ma osopa abō êñ iyom.

²²Ma miñ ômbi bahem êyômō anyō te ketheñ ek imbitak ñê êvhaviñ iniñ anyō bêt ami. Nōñgō am. Yakō anên malaiñ imbitak ba nêm malaiñ êndên o. Ba dô. Ma ômō mabuñ.

²³Timoti, o ma anyō lemhaviñ unum ñañ iyom. Ma doñtom lemvovañ ba hōpôm lijiñ bêt anōñ. Ba intu unum waiñ dokte imbiñ.

²⁴Anyō doho idum kambom ba iniñ kambom hik i thō hamōñ ba avōmalō êyê nena tem neja vovañ êndên waklavōñ idum abō. Ma doho idum kambom ba iniñ kambom hamiñ kapō ba avōmalō êthōñ aleba waklavōñ idum abō hayō ma iniñ kambom takên tem injik i thō. ²⁵Kobom mavi ma aên iyom. Kobom mavi vi hamiñ yañ ma vi hêk loñ kapō. Ma doñtom waklavōñ idum abō ma kobom mavi takên tem miñ imbuñ ami.

* 5:13 2Te 3:11   † 5:17-18 Mat 10:10; Luk 10:7; 1Ko 9:9   ‡ 5:19-21 2Ko 13:1; Ep 5:11

Ijê ku nêmo alaŋsi vibin

6 ¹Avômalô takatu ba iniŋ alaŋ hamô ma nindum mavi êndên i ek miŋ avômalô nenaŋ abô kambom esak yêlôaniŋ abô lôk Wapômbên anên athên ami. ²Ma anyô ku te lôk anên alaŋ thai esopa Wapômbên, ma ôpên miŋ indum kambom êndên anên alaŋ ba enaŋ nena, “Alai ma nê loyaŋ. Ba miŋ yamô o vibinŋ ami.” Miŋ onaŋ aên ami. Anyô ku êŋ laimbini anên alaŋ êtôm anyô loyaŋ ba nêmi yani sa êtôm Wapômbên anên avômalô te. Aên ba indum ku mavi êmôn ek ku mavi sapên. Nunŋwik auk êŋ thô êndên avômalô ba onaŋ lôklokwaŋ ek nesopa.

Avômalô takatu ba leŋiŋhaviŋ valuseleŋ

³Anyô te hik auk lokbaŋ thô ma miŋ hanaŋ abô hathak Anyô Bên Yisu Kilisi anên abô avanôn lôk auk thêthôn ami, ⁴ôpên habô ba hason nena yani anyô lôk auk bên. Ijê êŋ ma kêdônwaga abôyaŋ ba êthôn iniŋ kambom paliŋ. Lelaik hamô iniŋ auk aleba enaŋ abô lôk vovak hathak auk lomalama ba leŋiŋdaŋ lôk êpên vovak ma enaŋ abô kambom. Thêlô eson nena anyô yaŋ hawa auk êŋ ek indum kambom êndên i la. ⁵Wak nômbên intu ma thêlôda idum ba êpôlik hathak thêlôda. Ma Sadaŋ hawa Wapômbên anên abô vani hêk i lôk habuliŋ iniŋ auk. Thêlô eson nena thêlô êmô thêthôn ba tem thêlô neja valuseleŋ bên anôn.

⁶Ôpatu ba hasopa Wapômbên ma miŋ makilik lôk la hiki hathak nômkama pik ami, yani tem êmô mavi. ⁷Alalô alêm pik êntêk oyaŋ. Ba ama ma tem ana oyaŋ aên iyom. ⁸Ba intu alalô miŋ maleŋiŋkilik esak nômkama pik andô. Ma alalôaniŋ nômi lôk sôp iyom hamô êŋ ma hatôm ek alalô. ⁹Ma avômalô leŋiŋ hiki ek neja valu lôk nômkama bên anôn, ma tem auk êŋ êndôk thêlô leŋiŋ lôk êmbôv thêlô ek ini nesak gwasilim. Iniŋ auk thethaŋak êŋ habuliŋ i aleba hamô leŋiŋkupik lôk dahôlônŋiŋ seson ba mi. ¹⁰Avanôn! Leŋiŋhaviŋ valuseleŋ ma kambom sapên anên vêk. Avômalô doho iniŋ auk hathak valuseleŋ habi thethaŋak ba hadum thêlô etak Wapômbên. Êŋ ma hatôm biŋ havatho thêlôda biŋ daluk lu ba malaiŋ bên.

Loŋôndê nasopa

¹¹Ma donŋtom o ma Wapômbên anên anyô. Ôsôv ba nu ek nômi kambom takên. Undum nômi takatu ba Wapômbên lamavi hathak. Ômô thêthôn. Osopa Wapômbên anên abô ba nêmiŋbiŋ yani. Lemimbiŋ avômalô. Ombatho o loŋ lôk ômô labali. Ma ondaŋviŋ emben abô nômbên êŋ yam. ¹²Ma vovak êvhaviŋ êntêk ma nômi mavi. Êŋ ma

^a 6:1 Ep 6:5   ^b 6:2 Plm 16   ^c 6:3 Gal 1:6-9   ^d 6:5 2Ti 3:8; 4:4; Tit 1:14   ^e 6:6 Plp 4:11-12; 1Ti 4:8; Hib 13:5   ^f 6:7 Jop 1:21   ^g 6:10 Ep 5:5   ^h 6:11 2Ti 2:22   ⁱ 6:12 1Ko 9:25-26; 2Ti 4:7

nunḡwik vovak endebe onja lôkmala atu ba Wapômbêḡ halam o yôv hathak. Honan anêm hôêvhaviḡ ba avômalô bêḡ anôḡ bôk êyê o yôv. ¹³JTimoti, Wapômbêḡ atu ba hêv lôkmala hadêḡ nômkama nômbêḡ êntêk thai lôk Yisu Kilisi atu ba hadum abô ba hanaḡ avanôḡ hadêḡ Pontius Pailat ma lêk thai êyê o. Aêḡ ba yahananḡ abô lôklokwanḡ hadêḡ o nena ¹⁴osopa abô êḡ ma miḡ undum tomberḡ ek anyôla etatale o ami. Undum ku êḡ endebe Yisu Kilisi alalôaniḡ Anyô Bêḡ endelêm. ¹⁵^kWapômbêḡ hadum ba waklavôḡ atu ba Yisu endelêm tem imbitak. Yanida ma alaḡ ba yanida hamô mavi. Yani ma Kiḡ iniḡ Kiḡ ma ḡê bêḡbêḡ iniḡ Anyô Bêḡ. ¹⁶Yanida tem miḡ ema ami. Yani hamô deda atu ba miḡ hatôm anyô te ni ebobo ami. Anyô te miḡ bôk hayê yani ami. ḡê pik iniḡ lôklokwanḡ mi ba intu miḡ hatôm nêḡê Wapômbêḡ ami. Nêḡnêḡ athêḡ bêḡ êndêḡ yani iyom. Anêḡ lôklokwanḡ da hamô ba tem êmô aêḡ. Avanôḡ.

ḡê lôk valuseleḡ bêḡ iniḡ abô

¹⁷^lNonan êndêḡ ḡê valuseleḡ bêḡ takatu ba êmô pik nena, “Nônêḡ malemim êndêḡ Wapômbêḡ. Yani anyô wapôm mavi ba intu hêv nômkama nômbêḡ êntêk ek alalô leḡḡmavi. Ma miḡ nômbôam esak lôk miḡ nônêḡ malemim êndêḡ valuseleḡ lôk nômkama takatu ba tem nêḡ yak ami.” ¹⁸⁻¹⁹^mMa onan êndêḡ i ek nisup nômkama mavi lôkthô esak doḡtom. Lôk nindum mavi lomaloma bêḡ anôḡ ba nêḡ liḡ siḡ. Lôk nindum wapôm lôk nêpôpêk iniḡ nômkama ek nimbi sam. Nôm takêḡ ma lôkmala anêḡ ôdôḡ atu ba tem imbitak emberḡ yam ek neja lôkmala anôḡ.

Timoti eyabiḡ anêḡ ku

²⁰Timoti oyabiḡ o ek ku takatu ba êv hadêḡ o. Ômbôliḡ dôḡmim esak abô mayaliv lôk auk lokbanḡ takatu ba elam nena “auk thêthôḡ”. Êḡ ma abôyanḡ. ²¹ⁿMa avômalô doho esopa auk lokbanḡ êḡ ba evenḡ mayaliv aleba iniḡ êvhaviḡ mi.

Wapômbêḡ anêḡ wapôm êmô imbiḡ o.

^j 6:13 Jon 18:36-37   ^k 6:15 ALK 17:14   ^l 6:17 Luk 12:20-21   ^m 6:18-19 Mat 6:20
ⁿ 6:21 1Ti 1:6; 2Ti 2:18